

RIIGIKOHUS

HALDUSKOLLEGIUM

KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-16-1048
Otsuse kuupäev	2. aprill 2019
Kohtukoosseis	Eesistuja Ivo Pilving, liikmed Viive Ligi ja Jüri Pöld
Kohtuasi	Rosra OÜ kaebus Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti otsuse tühistamiseks ja kohustamiseks taotlust uuesti lahendada
Menetlusosalised	Kaebaja Rosra OÜ, esindaja vandeadvokaat Karin Antsov Vastustaja Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet, esindaja Anne Lepik Kaasatud haldusorgan Maaeluministerium, esindaja Jaana Lepik
Vaidlustatud kohtulahend	Tartu Ringkonnakohtu 20. veebruari 2018. a otsus
Menetluse alus Riigikohtus	Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti kassatsioonkaebus
Asja läbivaatamine	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

1. Rahuldada kassatsioonkaebus.
2. Tühistada Tartu Halduskohtu 21. novembri 2016. a otsus ja Tartu Ringkonnakohtu 20. veebruari 2018. a otsus.
3. Teha uus otsus, millega jätta kaebus rahuldamata.
4. Jätta menetluskulud menetlusosaliste endi kanda.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Rosra OÜ taotles 2015. aastal Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametilt (PRIA) Eesti maaelu arengukava 2007–2013 järgi põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja investeeringutoetust 39 950 eurot mesinduse arendamiseks. Tegemist oli selle meetme viimase taotlusvooriga maaelu arengukava 2007–2013 alusel.

PRIA jättis 23. novembri 2015. a otsusega Rosra OÜ taotluse rahuldamata. Otsuse kohaselt rahuldati paremusjärjestuse alusel taotlused, millele oli antud vähemalt 15,5 hindepunkti. Kaebaja taotlusele anti 13,37 punkti. Rosra OÜ esitas vaide, milles märkis, et taotluse hindamisel on jäetud arvesse võtmata, et taotleja juhatuse liikmel on nii põllumajandusalane kui ka majandus- või juhtimiselane haridus. 2. veebruari 2016. a vaideotsusega tunnistas PRIA taotluse rahuldamata jätmise otsuse kehtetuks ja võttis taotluse uuesti menetlusse. Vaideotsuse kohaselt sai taotlus uue hindamise

tulemusena 18,17 hindepunkti. Vaideotsuses märgiti, et otsus taotluse rahuldamise võimalikkuse kohta tehakse hiljemalt 29. veebruariks 2016.

2. PRIA tegi 2. märtsil 2016 **otsuse** nr 13-6/95, millega jättis Rosra OÜ taotluse rahuldamata. Otsuse põhjenduste kohaselt ei saa taotlust rahuldada, sest eelmise perioodi põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja meetme rahalised vahendid on ära kasutatud ning 2014–2020 programmiperioodi raha arvel ei ole lubatud maaelu arengukava 2007–2013 taotlusi enam rahuldada. Otsuses osutati komisjoni 15. detsembri 2006. a määruse (EÜ) nr 1974/2006, millega sätestatakse nõukogu määruse nr 1698/2005 (Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist antavate maaelu arengu toetuste kohta) kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad, art 41b lg-le 1. Selle sätte kohaselt ei tohi liikmesriigid võtta endale abisaajate suhtes uusi juriidilisi kohustusi, kui programmile või meetmele eraldatud summa kasutatakse ära enne nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 art 71 lg-s 1 sätestatud abikõlblikkuse lõppkuupäeva.

3. Rosra OÜ esitas pärast edutut vaidemenetlust halduskohtule **kaebuse**, milles palus PRIA 2. märtsi 2016. a otsus tühistada ning kohustada PRIA-t tegema otsuse, millega taotlus rahuldataks ja PRIA kohustuks toetussumma välja maksta.

4. Tartu Halduskohus kaasas menetlusse Maaeluministeeriumi ning rahuldas 21. novembri 2016. a **otsusega** kaebuse, tühistas PRIA otsuse ja kohustas PRIA-t taotlust kohtuotsuse suunistest lähtuvalt uuesti läbi vaatama. Kohus nõustus kaebajaga, et kaebajale tulnuks toetus määrata, sest tema taotlus sai 18,17 hindepunkti ning seega vastas kaebaja ka PRIA 23. novembri 2015. a otsuse tegemise ajal toetuse saamiseks vajalikele nõuetele. Esialgsel hindamisel anti taotlejale hariduse eest ilmselge eksituse tõttu vähem punkte, mille tõttu jäi taotlus rahuldamata. Asja menetlemisel ja 2. märtsi 2016. a otsuse tegemisel on rikutud kaebaja õigusi. Tegemist on võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisega, sest vastustaja ei kohelnud kaebajat võrdselt taotlejatega, kellele määrati toetus vähemalt 15,5-punktilise hindamistulemuse korral. Kaebajal on õigus saada toetust teiste taotlejatega võrdsel alusel. Kaebaja õiguste rikkumist ei õigusta asjaolu, et toetuste määramiseks eraldatud raha on otsas. Kui vastustaja oleks määranud kohe õiged hindepunktid, oleks toetus määratud ning vaidlust poleks tekkinud. Kaebajal tekkis 2. veebruari 2016. a vaideotsuse alusel õiguspärane ootus, et ta saab toetust, sest 18,17-punktilise hindamistulemuse korral tuli toetus määrata. See, et taotluse uue menetlemise ajaks oli raha otsa lõppenud, ei ole kaebaja probleem. Vastustajal tuleb koostöös valdkondliku ministeeriumiga leida toetuse väljamaksmiseks vajalik raha.

5. PRIA esitas halduskohtu otsuse peale **apellatsioonkaebuse**, mille **Tartu Ringkonnakohus** jättis 20. veebruari 2018. a **otsusega** rahuldamata. Ringkonnakohus jättis halduskohtu otsuse resolutsiooni muutmata, kuid muutis halduskohtu otsuse põhjendusi. Otsuse põhjendused on järgmised:

1) määruse nr 1974/2006 art 41b lg-st 1 koosmõjus nõukogu 20. septembri 2005. a määruse nr 1698/2005 Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist antavate maaelu arengu toetuste kohta art 71 lg-ga 1 tuleneb, et liikmesriigil on keelatud pärast 31. detsembrit 2015 võtta endale abisaajate vastu uusi juriidilisi kohustusi. Seda keeldu tuleb mõista selliselt, et keelatud on nt uute taotlusvoorude avamine uute toetustaotluste esitamiseks, sest sellega võtaks liikmesriik endale juriidilise kohustuse konkursi võitjatele toetust maksta. Kui vastustaja lahendab uuesti ja rahuldab sellise isiku taotluse, kes oli esialgse otsustusega enne 31. detsembrit 2015 toimunud taotlusvoorus toetusest õigusvastaselt ilma jätetud, ei ole tegemist juriidilise kohustuse võtmisega määruse nr 1974/2006 art 41b mõttes. Praegusel juhul on taotluse lahendamine vahetult seotud varasema taotlusvooriga, mille korraldamisega võttis vastustaja endale kohustuse selles taotlusvoorus nõuetele vastavatele ja lävendi ületavatele taotlejatele toetust maksta;

2) Euroopa Kohtu lahend asjas nr C-410/13 ei ole asjassepuutuv, sest praegusel juhul ei käi vaidlus selle üle, kas liikmesriik peab kehtestama abikava, mille eesmärk on rahastada projekti, mis on

rahalise abi saamise võimalusest põhjendamatult ilma jäetud. Küsimus on üksnes õigusvastaselt maksmata jäänud toetuse väljamaksmises. Tolles kohtulahendis kohaldati teisi määruseid ning isik oli esitanud kahju hüvitamise nõude, mitte aga toetuse maksmiseks kohustamise nõude. Kuna kohtu jaoks on selge, et see lahend ei takista praeguses asjas kohustamiskaebuse lahendamist, ei ole Euroopa Kohtult vaja eelotsust küsida;

3) Riigikohtu praktika kohaselt (haldusasi nr 3-3-1-77-12, p 18) ei ole taotlejal subjektiivset õigust saada toetust. Olukorras, kus tegemist ei ole enam lihtsalt taotlejaga, vaid sellise taotlejaga, kelle puhul on tuvastatud, et ta vastas kõigile toetuse saamise tingimustele, ei ole võimalik sellele seisukohale viidates kaebust rahuldamata jätta;

4) kuna varasemas taotlusvoorus õigusvastaselt toetuseta jäänud isikule toetuse maksmine on ka pärast 31. detsembrist 2015 õiguspärane, ei ole toetuse maksmine käsitatav keelatud riigiabina. Isikul on õigus saada sellist toetust maaelu arengukava 2007–2013 raames, kuid toetus makstakse lihtsalt hiljem välja;

5) kaebuse rahuldamata jätmist ei saa õigustada rahaliste vahendite otsasaamisega. Oleks äärmiselt ebaõiglane, kui nõutele vastava taotluse esitanud ja õiguspäraselt käitunud isik jäetaks üksnes vastustaja vea tõttu ilma toetusest, mida tal oli õigus saada. Praeguses asjas ei ole tegemist summaga, mille tasumine oleks riigile võimatu ja tingiks kaebuse rahuldamata jätmise. Ka Riigikohus ei ole hilisemas praktikas aktsepteerinud toetuse maksmiseks ette nähtud rahaliste vahendite lõppemist kaebuse rahuldamata jätmise alusena (haldusasi nr 3-15-103/114, p 27). Samuti on praeguses asjas isiku õigused kaalukamad kui see, et riigil kulub toetuste peale rohkem raha, kui oli maaelu arengukava 2007–2013 raames ette nähtud. Kaebaja jaoks ei ole peale kohustamiskaebuse rahuldamise ühtegi muud õiglast lahendust. Kahju hüvitamise nõue ei pruugi olla tõhus õiguskaitsevahend, sest Eestis konkurentsituatsioonides kujundatud kohtupraktika valguses oleks isikul sellises olukorras äärmiselt keeruline, kui mitte võimatu õiglast hüvitist saada (vrd kaudselt nt otsus haldusasjas nr 3-3-1-66-09, p-d 20–21).

MENETLUSOSALISTE PÕHJENDUSED

6. PRIA palub **kassatsioonkaebuses** tühistada ringkonnakohtu otsus ja teha uus otsus asja uueks arutamiseks saatmata ning jätta menetluskulud kaebaja kanda. Kassatsioonkaebuse põhjendused on järgmised:

1) uue juriidilise kohustuse võtmisena saab mõista tegevust, millega tekib liikmesriigil kohustus toetusraha välja maksta. Toetuse väljamaksmise kohustus saab tekkida üksnes siis, kui pädev asutus on hinnanud taotluste nõuetekohasust ja rahaliste vahendite olemasolu ning on teinud eelnevast lähtuvalt toetuse määramise otsuse. Pelgalt taotlusvooru avamisest või taotluse esitamisest ei saa liikmesriigile uut kohustust tekkida, sest toetuse saamise lubatavus ja võimalikkus on kindlaks tegemata. Toetust saab määrata üksnes meetme jaoks eraldatud eelarvevahendite piires;

2) sõltumata sellest, kuidas tõlgendada uue juriidilise kohustuse võtmist määruse nr 1974/2006 art 41b lg 1 tähenduses, on õiguslik olukord alates 1. jaanuarist 2016 muutunud. Määruse nr 1698/2005 art 71 lg 1 kohaselt on programmiperioodi 2007–2013 kulutused Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) toetuse saamiseks abikõlblikud, kui makseagentuur maksis tegelikult asjakohase toetuse välja hiljemalt 31. detsembril 2015. EL õigusaktid ei võimalda kasutada programmiperioodi 2007–2013 toetuste andmiseks ettenähtud raha hilisemate kulutuste hüvitamiseks. Kuna kaebaja suhtes tehti vaideotsus ja seejärel taotluse rahuldamata jätmise otsus 2016. aastal, ei olnud võimalik taotlust rahuldada;

3) on kaheldav, kas ringkonnakohtu seisukoht, et Euroopa Kohtu lahend asjas nr C-410/13 ei takista kohustamiskaebuse lahendamist ja see on piisavalt selge, on õige;

4) noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamise toetust rahastatakse 75% ulatuses EAFRD eelarvest ja 25% ulatuses Eesti riigieelarvest. Kui kohus leiab, et vaidlusalune toetus tuleb välja maksta Eesti riigi eelarvest, siis ei saa olla tegemist maaelu arengukava 2007–2013 raames antava noore ettevõtja toetusega. Vastustaja ei saa samal alusel ja samade asjaolude põhjal taotlust ELÜPS alusel rahuldada, sest tegemist poleks selle seaduse reguleerimisalasse kuuluva maaelu arengukava toetusega. Kui avalikest rahalistest vahenditest antakse abi muul alusel, tuleb kindlaks teha, millega on tegemist. Kui vastustajat kohustatakse maksma toetust riigieelarve vahenditest, on tegu riigiabi andmise otsusega. Kohus ei saa võtta endale täitevvõimu rolli ja suunata riigiabi andmist. Kaebajal on võimalik kaitsta oma õigusi kahju hüvitamise nõude abil. Vastustajat saab praeguses olukorras kohustada tegutsema üksnes riigivastutuse seaduse (RVastS) alusel;

5) ringkonnakohtu otsuses viidatud haldusasja nr 3-15-103 asjaolud olid teistsugused. Tolles asjas jäeti taotlus rahuldamata põhjusel, et taotlusele ei antud toetuse määramiseks nõutaval arvul hindepunkte, mitte aga seetõttu, et programmiperioodiks ette nähtud raha oli otsa saanud või väljamaksete tegemine oli programmiperioodi lõppemise tõttu keelatud;

6) kuna probleem ei puuduta üksnes praegust kohtuasja, tuleks vajaduse korral taotleda Euroopa Kohtult määruse nr 1974/2006 art 41b lg 1 kohaldamise küsimustes eelotsust. Näiteks tuleks küsida, kas EL õigus võimaldab väljaspool abikõlblikkuse perioodi vaidlusalust toetust välja maksta või millisel juhul saab sellise toetuse kulusid hiljem abikõlblikuks lugeda ning mida tähendab juriidilise kohustuse võtmine selle artikli mõttes.

7. Maaeluministeerium nõustub kassatsioonkaebusega. EL õigusnormide tõlgendamise ja Euroopa Kohtule eelotsuse taotluse esitamise vajaduse kohta arwab kaasatud haldusorgan järgmist:

1) põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetuse väljamaksmise õiguspärasuse hindamisel tuleb lähtuda üksnes EL õiguse normidest. Määruse nr 1698/2005 art 71 lg 1 järgi on programmiperioodi 2007–2013 kulutused EAFRD-st toetuse saamiseks abikõlblikud juhul, kui makseagentuur maksab tegelikult asjaomase toetuse välja 1. jaanuarist 2007 kuni 31. detsembrini 2015. Kuna pärast abikõlblikkuse lõppkuupäeva ei ole maksed EAFRD-st lubatud, saab määruse nr 1974/2006 art 41b lg 1 reguleerida üksnes juhtumeid, mis leiavad aset programmiperioodi kestel. Sätte eesmärk on kohustada liikmesriike jääma programmiperioodi alguses kokku lepitud eelarve piiresse ning välistada täiendavate kohustuste võtmine EAFRD rahaliste vahendite arvel. Praeguses asjas ei oma uue juriidilise kohustuse võtmise sisu määruse nr 1974/2006 art 41b lg 1 mõttes pärast 31. detsembrit 2015 enam otsest tähendust. Ringkonnakohtu otsuses neile normidele antud tõlgendus ei ole EL õigusnormide eesmärgiga kooskõlas ja võib ohustada liidu õiguse ühetaolist kohaldamist;

2) ringkonnakohtu otsusest ei selgu, kas toetus tuleks välja maksta Eesti riigieelarve või EAFRD-s ette nähtud rahalistest vahenditest. Ka EL õigusest ei selgu, kas toetust, mis makstakse välja maaelu arengu toetusest alusetult ilma jäänud isikule väljaspool abikõlblikkuse perioodi, saab käsitada ühise põllumajanduspoliitika raames makstava maaelu arengu toetusena. Kuna tegemist on väga kaaluka EL õiguse tõlgendamise küsimusega, tuleb küsida Euroopa Kohtult eelotsust. See tõlgendus on oluline ka pärast käimasoleva programmiperioodi lõppu. Seni on Euroopa Kohus tõlgendanud määruse nr 1698/2005 art 71 lg-t 1 kulutuste abikõlblikkuse alguskuupäeva aspektist (C-111/15). Euroopa Kohtult tuleks küsida eelotsust järgmistes küsimustes: a) kas määruse nr 1974/2006 art 41b lg-st 1 koosmõjus määruse 1698/2005 art 71 lg-ga 1 võib järeldada, et uue juriidilise kohustuse võtmisena ei käsitata selliseid kohustusi, mille kohta tehti vaidlustamise tulemusena toetuse määramise otsus pärast abikõlblikkuse perioodi lõppemist selleks, et korrigeerida abikõlblikkuse perioodi kestel tehtud ebaõiget toetuse määramise otsust; b) kas määruse 1698/2005 art 71 lg 1 võimaldab teha väljamakseid

nende toetuse taotluste alusel, mille puhul ilmneb toetuse saamise õiguspärasus kohtuvaidluse tulemusena pärast abikõlblikkuse perioodi lõppu; c) kui pärast abikõlblikkuse perioodi lõppemist on toetuse väljamaksmine lubatud, siis millistest rahalistest vahenditest tuleks toetus välja maksta: kas EAFRD rahalistest vahenditest koos liikmesriigi kaasrahastuse osaga või üksnes liikmesriigi enda rahalistest vahenditest; d) kas juhul, kui toetus tuleks välja maksta liikmesriigi enda rahalistest vahenditest, on tegemist riigiabiga, ja millised riigiabi reeglid on sellisel juhul kohaldatavad?

8. Kaebaja palub jätta kassatsioonkaebuse rahuldamata. Ta nõustub ringkonnakohtu tõlgendusega määruse nr 1974/2006 art 41b lg 1 ja määruse nr 1698/2005 art 71 lg 1 kohta. Selline tõlgendus tagab kaebaja võrdse kohtlemise teiste samas taotlusvoorus osalenud taotlejatega. Kaebajal oli õigus saada toetust maaelu arengukava 2007–2013 raames ja sellise toetuse väljamaksmist ei saa käsitada programmiperioodi 2014–2020 rahalistest vahenditest makstava toetusena üksnes põhjusel, et väljamakse toimub pärast 31. detsembrist 2015. Kui taotlejale on ette nähtud võimalus vaidlustada taotlusele antud hindepunktide arvu ja kaitsta seeläbi oma õigusi, peavad olema ette nähtud võimalused ka õiguste rikkumisega tekitatud kahju hüvitamiseks. Sellises olukorras toetuse maksmine ei saa olla käsitatav riigi poolt täiendava kohustuse võtmisena. Kaebajale teadaolevalt on vastustajal sarnaste juhtumite lahendamiseks reservfond. Vastustaja väide, et kaebaja taotlust ei saanud rahuldada rahaliste vahendite puudumise tõttu, on tõendamata.

KOLLEEGIUMI SEISUKOHT

I

9. Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetus, mida kaebaja taotles, kuulus määruse nr 1698/2005 art 22 kohaselt EAFRD-st antavate toetuste hulka ning oli ette nähtud sama määruse alusel 2007. aastal heaks kiidetud Eesti maaelu arengukavas 2007–2013.

Kuigi määrus nr 1698/2005 tunnistati alates 1. jaanuarist 2014 kohaldatava Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. a määruse nr 1305/2013 (Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus nr 1698/2005) art-ga 88 kehtetuks, näeb sama säte ette, et määrust nr 1698/2005 kohaldatakse jätkuvalt selle määruse kohaselt enne 1. jaanuari 2014 komisjoni poolt heaks kiidetud programmide alusel rakendatavate tegevuste suhtes. Seega tuleb määrust nr 1698/2005 kohaldada ka praeguses asjas.

Määruse nr 1698/2005 art 71 lg-s 1 on muu hulgas sätestatud järgmist: „Ilma et see piiraks määruse (EÜ) nr 1290/2005 artikli 39 lõike 1 kohaldamist, on kulutused EAFRD-st toetuse saamiseks abikõlblikud, kui makseagentuur maksab tegelikult asjaomase toetuse välja ajavahemikus 1. jaanuarist 2007 kuni 31. detsembrini 2015.“

Määruse nr 1698/2005 kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad on sätestatud määruses nr 1974/2006. Komisjon lisas 12. aprilli 2013. a rakendusmäärusega nr 335/2013 määrusesse nr 1974/2006 art 41b, mille esimeses lõikes on sätestatud järgmist: „Kui programmile ja/või meetmele eraldatud summa kasutatakse ära enne määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 71 lõikes 1 sätestatud abikõlblikkuse lõppkuupäeva, ei tohi liikmesriigid võtta endale uusi juriidilisi kohustusi abisaajate suhtes.“

10. Vaidlusaluse otsuse tegemisel tugines vastustaja määruse nr 1974/2006 art 41b lg-s 1 sätestatule. Otsuse põhjenduste kohaselt takistas kaebaja taotluse rahuldamist asjaolu, et programmiperioodi 2007–2013 põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja meetme rahalised vahendid olid ära kasutatud ning 2016. aastal ei olnud enam lubatud programmiperioodi 2014–2020 raha arvel maaelu arengukava 2007–2013 taotlusi rahuldada. Kohtumenetluse käigus selgitas kaasatud

haldusorgan, et määruse nr 1698/2005 art 71 lg-st 1 tulenevalt ei võinud vastustaja määrata 2016. aastal programmiperioodiks 2007–2013 ettenähtud EAFRD toetusi ega neid toetusi ka välja maksta.

Ringkonnakohus leidis, et määruse nr 1974/2006 art 41b lg-st 1 koosmõjus määruse nr 1698/2005 art 71 lg-ga 1 tuleneb, et liikmesriigil on keelatud pärast 31. detsembrit 2015 võtta endale uusi juriidilisi kohustusi abisaajate suhtes, kuid maaelu arengukava 2007–2013 raames enne 31. detsembrit 2015 toimunud taotlusvoorus õigusvastaselt toetuseta jäänud isikule toetuse maksmist ei saa pidada uue juriidilise kohustuse võtmiseks ning seega on sellise toetuse maksmine pärast 31. detsembrit 2015 õiguspärane.

11. Kolleegium selle seisukohaga ei nõustu. Määruse nr 1698/2005 art 71 lg 1 kohaselt ei ole lubatud programmiperioodiks 2007–2013 ette nähtud EAFRD toetust pärast 31. detsembrit 2015 välja maksta ning järelikult ei võinud sellist toetust 2016. aastal ka enam määrata. Seega oli õiguslik alus kaebaja taotluse rahuldamiseks ära langenud. Määruse nr 1698/2005 art 71 lg-s 1 sätestatud keeld kehtib, sõltumata sellest, kas liikmesriik oli meetmele eraldatud summa enne 31. detsembrit 2015 ära kasutanud või mitte. Samuti ei väära määruse nr 1698/2005 art 71 lg 1 kohaldamist vastus küsimusele, kas taotluste hindamise käigus tehtud vea tõttu toetuseta jäänud isikule toetuse määramist või maksmist saab pidada abisaaja suhtes uue juriidilise kohustuse võtmiseks määruse nr 1974/2006 art 41b lg 1 tähenduses. Kuna määruse nr 1698/2005 art 71 lg 1 on imperatiivne ja selge norm, mis ei võimaldanud vaidlusaluse otsuse tegemise ajal kaebaja taotlust rahuldada, pole vaja Euroopa Kohtult küsida määruse nr 1974/2006 art 41b lg 1 tõlgendamise kohta eelotsust.

12. Kuigi vastustaja ei tuginenud vaidlusaluses otsuses määruse nr 1698/2005 art 71 lg-le 1, nähtub otsuse põhjendustest, et vastustaja ei pidanud pärast 31. detsembrit 2015 maaelu arengukava 2007–2013 raames esitatud taotluse rahuldamist võimalikuks. Praeguses asjas ei too eksliku õigusliku aluse kasutamine kaasa vaidlusaluse otsuse tühistamist, sest samasisulise otsuse andmiseks esinevad õiguslikud ja faktilised alused (vt Riigikohtu praktika kohta nt otsus nr 3-15-1022/29, p 22).

13. Kolleegium nõustub vastustaja ja kaasatud haldusorgani seisukohaga, et 2016. aastal ei olnud enam lubatud programmiperioodi 2014–2020 raha arvel programmiperioodi 2007–2013 alusel esitatud taotlusi rahastada. Määruse nr 1974/2006 art 41b lg 2 kohaselt ei tohi liikmesriigid võtta endale uusi juriidilisi kohustusi abisaajate suhtes vastavalt määrusele nr 1698/2005 alates päevast, mil nad hakkavad programmiperioodiks 2014–2020 kehtestatud õigusraamistiku alusel võtma endale uusi juriidilisi kohustusi abisaajate suhtes. Euroopa Komisjon kiitis Eesti maaelu arengu programmi aastateks 2014–2020 heaks 13. veebruaril 2015. Seega ei olnud võimalik kaebaja taotlust 2016. aastal uue programmiperioodi rahaliste vahendite arvel rahastada ning taotlus tuli jätta rahuldamata.

14. Kuna tühistamiskaebuse rahuldamiseks puudub alus, tuleb ka kohustamiskaebus rahuldamata jätta.

II

15. Ühtse kohtupraktika kujundamise eesmärgil selgitab kolleegium järgmist.

16. Ringkonnakohus asus seisukohale, et praeguses asjas oli kaebajal tekkinud subjektiivne õigus saada toetust, sest ta vastas kõigile toetuse saamise tingimustele. Kohtu hinnangul puudutas vaidlus toetuse väljamaksmist.

Kolleegium jääb senise praktika juurde, et riigilt investeeringutoetuse taotlejal ei ole subjektiivset õigust saada toetust (vt nt Riigikohtu otsused haldusasjades nr 3-3-1-39-14, p 13 ja 3-3-1-16-14, p 23). Isikul ei teki subjektiivset õigust saada toetust ainuüksi põhjusel, et toetuse saamiseks esitatud taotlus vastab toetuse saamise tingimustele. Samuti ei loo subjektiivset õigust otsus, millega tunnistati sellise

taotluse rahuldamata jätmise otsus kehtetuks. Subjektiivne õigus saada toetust tekib taotluse rahuldamise otsusega toetuse määramisest, millega ühtlasi tekib isikul õigus nõuda toetuse väljamaksmist vastavalt toetuse määramise tingimustele.

17. Ringkonnakohus põhjendas kohustamiskaebuse rahuldamist muu hulgas asjaoluga, et kahju hüvitamise nõue ei pruugi praeguse juhtumi puhul olla tõhus õiguskaitsevahend, sest Eestis konkurentsituatsioonides kujundatud kahju hüvitamise alase kohtupraktika valguses oleks isikul sellises olukorras äärmiselt keeruline, kui mitte võimatu saada õiglast hüvitist.

Kolleegium rõhutab, et kohustamiskaebuse lubatavus ega põhjendatus ei sõltu kahju hüvitamise nõude väljavaadetest. Isikule on põhiseaduse §-ga 25 tagatud õigus nõuda talle õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitamist ning kohtute ülesanne on tagada isiku õiguste tõhus kaitse. Otsusega, millega on jäetud toetuse saamise taotlus ekslikult rahuldamata, võib olla taotlejale tekitatud kahju, kuid kahju hüvitamise võimalikkus tuleb välja selgitada kahju hüvitamise nõude lahendamise käigus.

Sellest, et investeeringutoetuse taotlejal ei ole subjektiivset õigust saada toetust, ei tulene, et toetuse õigusvastaselt määramata jätmise korral oleks kahju hüvitamine riigivastutuse seaduse alusel välistatud. Isikul on õigus nõuda, et toetustaotluse lahendamisel järgitaks tema huve kaitsvaid norme. Seda, kas haldusorgan oleks õiguspäraselt toimides isikule toetuse määranud, tuleb hinnata faktiliste asjaolude ja toetuse andmist reguleerivate sätete alusel õigusvastase teo ja kahju tekkimise vahelise põhjusliku seose tuvastamise käigus (vt täpsemalt nt Riigikohtu otsus haldusasjas nr 3-3-1-11-15, p-d 12 ja 13). Kui puudub alus kahelda, et isikule oleks toetus määratud ja ta oleks projekti nõuetekohaselt ellu viinud, võib isikul olla õigus nõuda lisaks toetuse taotlemisega seotud kulude hüvitamisele ka toetusest ilmajäämise tõttu saamata jäänud tulu hüvitamist (nt tulu, mille isik oleks teeninud põllumajandustoodete müügist; tuluks võib olla ka äriühingu vara suurenemine seoses investeeringu tegemisega). Saamata jäänud tulu ei ole siiski samastatav õigusvastaselt määramata jäänud toetuse summaga. Saamata jäänud tulust tuleb muuhulgas maha arvata investeeringutoetusest ilmajäämise tõttu säästetud kulud (RVastS § 7 lg 4, võlaõigusseaduse § 127 lg 5).

Kahju hüvitamise taotlus või kaebus tuleb esitada kolme aasta jooksul, arvates päevast, millal kannatanu kahjust ja selle põhjustanud isikust teada sai või pidi teada saama, sõltumata teadasaamisest aga 10 aasta jooksul kahju tekitamisest või selle põhjustanud sündmusest arvates (RVastS § 17 lg 3).

III

18. Eeltoodud põhjustel rahuldab kolleegium kassatsioonkaebuse, tühistab haldus- ja ringkonnakohtu otsused ja teeb asjas uue otsuse, millega jätab kaebuse rahuldamata (halduskohtumenetluse seadustiku (HKMS) § 230 lg 5 p 5).

19. HKMS § 108 lg 1 alusel jäävad kaebaja menetluskulud tema enda kanda. Ka vastustaja kulud jäävad tema enda kanda (HKMS § 109 lg 1).

(allkirjastatud digitaalselt)